

III

EL CLIMA DE CATALUNYA: PASSAT, PRESENT I FUTUR

Una altra temàtica que no podia faltar en aquestes Jornades era el clima. No en va, al voltant del doctor Fontserè es va organitzar una xarxa meteorològica que es podia considerar gairebé suficient pel que fa a la pluviometria, la qual cosa només es podia dir de molt poques parts del món. Amb els anys, aquesta xarxa va proporcionar tot un aplec de dades meteorològiques que varen servir perquè el doctor Fontserè i els seus col·laboradors publicessin nombroses monografies amb la pretensió d'estudiar el clima de Catalunya ben a la menuda. S'arribaren a publicar seixanta-nou *Notes d'Estudi* i diverses *Memòries*, que constitueixen els primers treballs sistemàtics de climatologia i meteorologia catalanes. Sota el mestratge del doctor Fontserè, moltes d'aquestes prestigioses publicacions apareixen signades per climatòlegs locals, per tal de responsabilitzar-los de la feina. El Servei portà a terme un estudi detallat dels núvols i retratà de forma regular el cel de Catalunya, situant-se en aquest terreny entre els capdavanters del món. Prova d'això, n'és la publicació en anglès, francès, alemany i català de l'*Atlas internacional dels núvols i dels estats del cel* l'any 1935. Tota la informació pluviomètrica disponible fins al 1925, una seixantena d'anys, se sintetitza en una obra *benedictina* publicada el 1930, l'*Atlas pluviomètric* de Joaquim Febrer, també conegut per atlas Patxot, el nom del mecenes. Segons el doctor Jardí, l'obra sola ja justifica els divuit anys d'existència del Servei (1921-1939).

Fontserè va introduir tota la complexitat de la dinàmica atmosfèrica en l'estudi del clima. Va dotar Catalunya de dos observatoris d'altura, al turó de l'Home i a Sant Jeroni de Montserrat. Va realitzar una campanya d'observacions simultànies en terra i en alta mar al llarg de la costa catalana. A partir del 1913 introdueix les observacions aerològiques de forma sistemàtica, amb les quals documenta profusament gran part dels seus treballs, a més de facilitar les previsions als avions. Cal destacar el treball publicat l'any 1918, *Sobre els vents estivals de convecció a la costa catalana*, la millor descripció de les brises de la costa catalana, i encara de consulta obligada. Un dels estudis més interessants és l'excel·lent monografia publicada l'any 1937 *L'anomalia tèrmica de la plana de Vic*, on esbrina per què al fons d'aquesta plana alguns dies de l'hivern més cru s'assoleixen temperatures extraordinàriament baixes. Constata que aquests freds extremats s'esdevenen les nits serenes i encalmades del pic de l'hivern per efecte de *fons de cassola*, és a dir, pel refredament de la plana per irradiació nocturna i, sobretot, drenatge catabàtic produït

pel refredament de les muntanyes veïnes que l'envolten, desmentint així la dita dels comarcans, que quan bufa aquell airet del Pirineu el fred no es fa resistidor.

Tot i que fins als nostres dies s'han fet molts treballs, hem de reconèixer mancances en el coneixement precís però global de totes les característiques climatològiques de la nostra terra. Encara queda molt de camí per fer si volem veure fer realitat un dels somnis de Fontserè: conèixer el clima de Catalunya a la menuda.